

LICHTSPOR

De herdertjes...

Als vanzelf roepen deze woorden herinneringen aan de kinderjaren wakker. 'De herdertjes lagen bij nachte...' Het liedje wordt bij het naderende kerstfeest weer ten gehore gebracht in winkelcentra. Het melodietje is goed voor een romantische sfeer.

Voor ouderen met een Rooms-katholieke achtergrond geldt dat nog sterker en concreter dan voor protestanten. Bij hen thuis stond een stalletje, met herdertjes rondom het Kindeke geschaard.

Als je bij het ouder worden directer met de bijbelse boodschap in aanraking komt, verliest het kerstevangelie veel van die romantiek. Herders waren in de tijd van Jezus' geboorte allerminst vertederende romanfiguren. Het was ruig volk, zij behoorden tot de outcast, mensen die je beter kon mijden. Ze kenden de harde werkelijkheid van rovers en wild gedierte, die het op de kudde hadden gemunt. In de ogen van de geestelijke leidslieden in Israël waren het eigenlijk onreinen. Ze mochten dan goed werk doen in de beschermers van hun kudden, maar je rekende hen toch liever niet onder je vrienden. In ieder

geval waren het geen lieflijke 'herdertjes'.

Goede Herder

Maar let nu op het evangelie: Juist aan déze mensen wordt de geboorte van Christus gemeld door de hemelse boodschappers. En zij gaan zelfs haastig naar de stal om de geboren Koning te aanbid-den. Als Jezus zichzelf jaren later bekend maakt aan Israël noemt Hij zich 'de Goede herder'. Een goede Herder stelt zijn leven voor zijn schapen. Ja, Hijzelf vooral.

Wie zijn de schapen? Dat zijn misleide, dwalende, op allerlei manieren gewonde mensen. Eigenlijk missen zij in de ogen van Jezus een herder. Hij ziet ze met hun bebloede plekken, opengehaald aan het prikkeldraad van de harde werkelijkheid buiten het paradijs. Van binnen schrijnt het bij Hem. Hij is evenals zijn Vader

met innerlijke ontferming over hen bewogen.

Deze deernis brengt Hem ten slotte aan het kruis, van mensen en God verlaten. Geen Herder is er die voor Hem zijn leven geeft. Integendeel.

Na zijn opstanding uit de dood wordt het duidelijk wat Gods bedoeling met Hem en de schapen is. Toen er nog geen 'herders en leraars' in de gemeenten waren, heeft God mensen op weg gezonden, vol van de Geest, naar Joden en heidenen in de gemeenten rond de Middellandse zee.

Shalom

Zij vertelden als 'herdertjes' het evangelie aan de gemeenten. Ze wezen de gelovigen op de voltooiing van offerdiensten en naar de toekomst van de Messias. De gemeenteleden moesten vooral onthouden dat de gestorven Herder door God was teruggebracht. Ooit gebracht in de stal, nu teruggebracht uit de dood. Zijn shalom wordt werkelijkheid.

Op Hem moet iedereen letten. Hij komt terug! Pastorale zorg in de gemeente houdt in dat je mensen vertelt dat er een Herder is. Geen 'herdertje', maar een Grote Herder, de Goede Herder.

'Lichtspoor', het tijdschrift in handen van 'kleine herdertjes', wil u helpen het spoor van Jezus te vinden en te volgen. In ons leven vol van allerlei pijn mogen we weten dat deze Herder heeft beloofd met ons te zijn, totdat zijn grote dag aanbreekt. ■

Ds. J.H. Gijsbertsen, Voorthuizen

'Ik ben altijd een randfiguur geweest'

Christien Mouw, herderin

Een zachte herfstochtend, met flarden mist. Door wegwerkzaamheden arriveer ik later dan afgesproken. 'Christien is al vertrokken', zeggen de mannen die rondscharrelen bij de schaapskooi in het dorp Elspeet. Anderhalve kilometer verderop weet ik de herderin te achterhalen. Een frêle vrouw met sluik haar en opvallend heldere ogen.

'Ik kon moeilijk op je wachten', zegt ze verontschuldigend, terwijl ze voor de kudde uit blijft lopen. 'Zodra ik de stal binnenkom, wordt de kudde onrustig. En de honden staan helemaal te shaken, als ze me zien. Ze willen er op uit.' De levenslustige beesten, Joss en Blix, maken heel wat kilometers vanochtend. Ze houden de kudde compact. 'De schapen zijn drachtig. Ze trekken het niet om vandaag heel ver te lopen. Kijk, sommige hebben zo'n dromerige blik, ze

zonderen zich mentaal al af. Het is alsof ze het nieuwe leven dat ze verwachten, voor zich zien. Ze voelen die lammeren al bewegen.'

Ze is opvallend spraakzaam, voor iemand met zo'n eenzaam beroep. Haar leven is 'zwerven'. 'Daar ben ik voor in de wieg gelegd. Ik ben altijd een randfiguur geweest.' Een huis heeft ze niet per se nodig. 'In de natuur ben ik in m'n element. Moeder vertelde dat ik in de kindervagen al gebiologeerd naar de blaadjes lag te kijken. Als kind struinde ik het liefst langs het strand bij Zoutelande, schelpjes zoeken langs de vloedlijn. Op de middelbare school dwaalden m'n gedachten af als ik buiten de bomen zag. Ik was het liefst in een andere wereld.'

Op een goede dag ontmoette ze Cos Mouw, telg uit een oud schaapherdersgeslacht. 'Hij was

ongetrouwd, net als een paar ooms van hem, óók herders. Ze waren getrouwd met hun kudde. Laatst zag ik een tentoonstelling van schapenschilders. Moet je de blik zien van de herders op die schilderijen...de genegenheid waarmee ze naar hun schapen kijken. Pure liefde.'

Flauwekul

Vorbij de bosrand ligt de uitgestrekte hei, de mist beneemt het zicht op de horizon. 'Prachtig, vind je niet? In de zomer vind ik de natuur soms als een kindertekening, in de herfst als een aquarel. Hier midden op de hei – waar je mobieltje nauwelijks bereik meer heeft – voel ik me dicht bij God. Dit is voor mij een klein paradijs, het echte leven. De wereld achter de wildroosters, wat mensen dan 'het gewone leven' noemen, ervaar ik vaak als flauwekul. Ze maken zich druk om hun bankrekening,

de nieuwe auto of het bankstel.... En daarbij zijn ze vaak onbezorgd over wat er echt toe doet: het leven met God.'

In de verte passeert een vrouw op de fiets. Ze zwaait, Christien steekt haar stok in de lucht. 'We blijven vandaag op deze strook. Elspeet heeft 800 hectare hei en de kudde is te klein om die oppervlakte te begrazen. Vandaar dat ze tegenwoordig ook anderen inhuren.'

Als de schapen zich te goed willen doen aan eikels, laat ze de honden de kudde een andere kant opjagen. 'Er zit veel linolzuur in eikels, vandaar. Als herder heb je altijd het beste voor met de schapen. Maar die beesten weten dat niet altijd. Als je ingrijpt, zijn ze soms als een 'wederstrevig volk' – om het maar eens bijbels te zeggen.'

Ideaal

Dat Cos besloot het leven met haar te delen, beschouwt ze nog altijd als een onverwachte zegen. 'Je moet houden van

dat zwerversbestaan. Jaar in jaar uit, 365 dagen achtereen klaar staan voor de schapen. Om 5.00 uur uit de veren, twee minuten lopen naar de stal en aan het werk. Balen opstrooien, ruiven vullen, water in de bakken verversen. Zwaar werk. Cos heeft alles wat hij had in de kudde geïnvesteerd. Op het laatst was hij versleten. Maar het was zijn ideale leven.'

'Ik weet wat het is om de kudde te leiden naar een vennetje...'

In 2014 overleed Cos. Het kost haar geen enkele moeite om hem in haar verhalen te laten opleven. 'Hij kende elk schaap, wist van elk lam de moeder aan te wijzen. Hij was een herder pur sang, hij lééfde voor de schapen, omdat hij van ze hield. Dat is heel wat anders dan de parttime herders die je vandaag veel tegenkomt. Zzp'ers, huur-

lingen zeg maar. Maar voor een echte herder zijn de schapen niet zijn 'werk'. Je zegt dat ook toch niet van vader en moeder die hun kinderen opvoeden? De lammertijd vond hij de mooiste periode van het jaar. Drie maanden lang leefde hij dag en nacht te midden van de schapen om op elk gewenst moment klaar te staan als een schaap moest lammeren. En toch – als je in zijn buurt sprak over de Goede Herder, dan zei hij: 'Dat ben ik niet. Dat is er maar ÉÉN, met hoofdletters.'

'Ook voor joe'

Zijn leven lang heeft Cos getobd met het geloof. Maar op het eind van zijn leven brak het licht door. 'Toen wist hij zeker dat hijzelf voor altijd een schaapje van de Goede Herder zou mogen zijn. Daar getuigde hij van, voor iedereen die aan zijn bed kwam. 't Kan ook voor joe en voor joe, en joe', zei hij dan, met een glans op zijn gezicht.'

Zelf groeide Christien op in een 'evangelischer' milieu. Als kind

van zendingswerkers bracht ze haar vroege jeugd door op Papoea Nieuw Guinea. 'Van huis uit krijg je dan veel mee. Er is dagelijks voor je gebeden en je hebt in het leven van je ouders gezien wat het betekent om in alle omstandigheden te vertrouwen op de Heiland. We leefden tussen de koppensnelers; voor hen waren mijn zussen en ik - kinderen met van die blonde koppies - boze geesten. Maar de bevolking voelde de liefde van mijn ouders, die ze ontleenden aan het evangelie.'

Bevoorrecht

In het leven op de hei gaat er geen dag voorbij zonder dat het evangelie tot je spreekt, zegt ze. 'Er is geen afstand tussen de verhalen over de Goede Herder en mijn dagelijks leven. Je weet wat het is om de kudde te leiden naar een vennetje, met in de onmiddellijke omgeving de grazig weiden; je kent de betekenis van de stok en de staf. Ik voel me een bevoorrecht mens. Voor geen goud zou ik de schapen in de steek laten voor een weekje Spanje. Veel meer dan een bed, een stoel en een bordje eten heb ik niet nodig. Ik mis niks van de wereld buiten de hekken. En ik zou het meest essentiële missen, als ik mijn leven als schaapherderin zou moeten opgeven.'

Op de mouwen van deze jas heb ik heel wat koppies en lijfjes gedragen. Sommige mensen vinden dat ik in een oud vod loop. Maar waarom zou ik deze jas verwisselen voor een nieuwe? In deze heb ik regen en onweer doorstaan. Deze ruikt naar de hei en de kudde, die ander naar de fabriek.... Wacht even. Is het al kwart voor twaalf? ■

Tekst en foto's: Koos van Noppen

Zijn duisternis is licht

W e leven in de 'donkere dagen' voor Kerst. En dat niet alleen omdat de dagen kort en de nachten lang zijn. Het is ook donker gezien de vele bedreigingen die er zijn. Terreurdreiging, uitzichtloze oorlogen, aanslagen, klimaatverandering, etc. Her en der wordt gesuggereerd dat we ons aan de vooravond van de Derde Wereldoorlog bevinden.

Vlak voor de Tweede Wereldoorlog woonde en werkte Jochen Klepper in Berlijn als radiomaker en dichter. Hij was getrouwd met de weduwe Hanni Gerstel-Stein. Zij had twee dochters, van wie de oudste in 1939 weet te vluchten voor het Nazi-regiem. Vanwege zijn huwelijk met Hanni, een jodin, wordt Klepper in 1933 ontslagen bij de radio en geraakt hij in een diepe psychische crisis. Wanneer deportatie dreigt, voor hem, zijn vrouw en dochter, kiezen zij in de nacht van 10 op 11 december 1942 vrijwillig voor de dood.

Op de laatste avond van zijn leven noteert Klepper in zijn dagboek: 'Wij sterven nu. Ook dat is in Gods hand. Wij gaan vannacht gezamenlijk de dood in. Boven ons leven staat in deze laatste uren het beeld van de zegenende Christus die zich voor ons inzet'. Daaruit blijkt dat Klepper een diep gelovig mens was, die leefde uit het geheimenis dat God ook in de duisternis hen nabij is omdat Hij daar Zelf in wil wonen. Bij de inwijding van de tempel heeft koning Salomo immers gezegd: 'De HEERE heeft gezegd in een donkere wolk te zullen wonen' (1 Koningen 8:12). Dit geheimenis heeft Klepper uitgewerkt in het Adventslied 'De nacht is haast ten einde', dat afgedrukt staat op de achterkant van dit nummer van 'Lichtspoor'. Het lied is gemaakt op 18 december 1937, temidden van de duisternis die het Nazi-regiem verspreidde in het toenmalige Duitsland.

Wie het lied op zich laat werken, merkt niet alleen dat de tegenstelling licht-donker een centrale rol speelt, maar ook dat het boordel zit met directe en indirecte verwijzingen naar passages uit de Bijbel. 'De heldere morgenster' uit het eerste couplet bijvoorbeeld verwijst naar 2 Petrus 1: 19 en Openbaring 22:16 en in de eerste regel uit het tweede couplet herkennen we Titus 2:11.

De laatste regel van het lied luidt: 'Zijn duisternis is licht'. In deze prachtige zin wordt niet alleen verwoord dat God in duisternis wil wonen en dat Hij ons in onze duisternis nabij is, maar óók dat Hij die duisternis verlicht, stukbreekt en overwint! (Johannes 1:5). Dat heeft Hij gedaan door Jezus Christus te schenken als het Licht voor de wereld. Daarom staat boven deze wereld in stille pracht, de ster van Gods genade (couplet 3). Daarom mogen we ook verwachten dat Jezus Christus (terug)komt om het Rijk van licht en vrede definitief en volkomen te laten doorbreken op deze donkere aarde. Zo leert Jochen Klepper, gekweld door de duisternis van het Nazi-regiem, ons ook nu als hoopvolle mensen te leven. ■

Ds. H.G. de Graaff
Nieuwerbrug aan de Rijn

Het zwarte schaap

Een handgeschreven envelop bij de post is een zeldzaamheid tegenwoordig. De ouderwets aandoende krulletters roepen de klank op van de stem van mijn moeder. Zoals ze vroeger met nadruk mijn naam noemde. 'Steven!' Ik had er een hekel aan, ik vind Stef veel beter klinken. Maar een preek van mijn moeder begon stevast met "Steven!" Nu is ze ineens dichtbij. Ik laat me met een zucht op de bank ploffen en weet: als ik die envelop openmaak, dan zit ze naast me. Hoe zou ze eruitzien? Oud en rimpelig?

Ik heb haar al meer dan tien jaar niet gezien. Toen ik teleurgesteld tot op het bot, mijn scheiding met Petra kwam melden, beviel haar reactie me zo slecht dat ik de deur achter me dicht zwiepte. 'Ik ben klaar met die preken, bekijk het maar!' riep ik, 'ik doe het altijd fout, het ligt altijd aan mij!' Ze riep nog, maar ik deed of ik dat niet hoorde.

Laat ik nou niet denken dat er iets verandert, het is natuurlijk gewoon een kerstkaart. Prettige kerstdagen en een gelukkig nieuwjaar. Maar zelfs dan is het apart, ik kan me niet heugen eerder een kerstkaart van haar gekregen te hebben. Er is gewoon al tien jaar geen contact meer, ook niet met mijn drie broers.

De brief ligt op de tafel, ik loop er met een boog omheen. Als ik voor de tv zit te eten, kan ik er niet langer tegen. Met mijn mes rits ik de envelop open. Ja hoor, een kerstkaart, zelfgemaakt met 3D-plaatjes. Ze zitten rommelig en scheef, ik stel me haar voor aan de tafel achter een berg snippers.

Ma knutselde altijd graag, van breien tot kleien en nu plakt ze blijkbaar kaarten. Het is een suikerzoet tafereel, een stal met een kribbetje, een glanzend aureool rond een blozende Maria.

Baby Jezus is wel erg er roze. Een herder met een staf, een paar schapen, twee witte en een zwarte.

Ja, ja. Heeft ze daarover nagedacht? Als mijn oog valt op het scheef geplakte gouden stickertje met de woorden *Hartelijk Gefeliciteerd*, besef ik dat nadenken misschien niet meer lukt bij Ma. Heeft ze per ongeluk een fout stickertje geplakt? Ik ben jarig in april. Gaat ze dementeren? Toch doet het me wat, het idee dat ze zo heeft zitten knippen en plakken en dan eigenhandig mijn naam en adres erop schrijven. Een beetje bibberig maar wel foutloos. Ik probeer me een voorstelling te maken van haar oude handen, zou ze veel last hebben van haar artrose? Ik herinner me dat ik als kind al de deksels van potten moest draaien voor haar. "Jij hebt van die sterke handen!"

In een opwelling draai ik het nummer van Petra, we hebben nog sporadisch contact, meestal over geldzaken. Zij is in ons huis blijven wonen en betaalt huur. Ik vind dat prima zo. Meer hebben we elkaar niet te vertellen. 'Met Petra.... Hé Stef?'

'Éh ja, ik heb een vraag. Kom jij nog weleens bij Ma?'

'Hoezo?' Er zit argwaan in haar stem. Ik moet nu heel rustig en vriendelijk blijven.

'Ik zou graag weten hoe het met haar is.' Timide klinkt dat.

'Je weet waar ze woont, toch...?'

Ik had die kaart beter weg kunnen gooien. Ik krijg het benauwd als ik dat ding zie staan. Hoe vaak heb ik nu snerend *Hartelijk Gefeliciteerd* tegen mezelf geroepen? Ik zie het 's nachts in neonletters op het plafond staan. Intussen nadert Kerstmis en zoals elk jaar doet iedereen daaraan mee, behalve ik.

Na de kerstborrel op het werk, loop ik naar de parkeergarage met een kerstpakket in mijn handen. Prettig hier en ginter, en fijne dagen, maak er wat moois van. Hoezo? Wat is er nou zo mooi aan Kerst? Al dat opgeklopte gedoe. Je verwacht te veel en je doet je stinkende best, totdat je uit je rol valt. Dan sta je op straat met lege handen, je wordt gewoon weggestuurd omdat je niet te pruimen bent. Ik mag nog blij zijn dat ik mijn baan heb en een appartement en ik kom die Kerstdagen wel door

met een paar oorlogsfilms, want een romantische comedy is aan mij niet besteed.

Ik wil rechtstreeks naar huis rijden, maar er gebeurt hier iets buiten mij om. Twintig minuten later stop ik in de straat waarin ik opgroeide. Aanbellen hoeft niet, een frisse jonge vrouw komt net naar buiten.

'Goedemiddag, ik ben van de Thuiszorg. Wat zal uw moeder blij zijn met uw komst!'

'Hoe weet u dat ik een zoon ben?'

'Dat zie ik toch, u lijkt sprekend op uw moeder!'

Confuus word je daarvan. En stuurs en verward. Hoe is dat nou in de wereld mogelijk? Er lopen hier regelmatig drie broers van mij rond, maar ik ben blijkbaar degene die op mijn moeder lijkt. Ze laat de deur op een kier staan, dus duw ik hem verder open. Het ruikt hier nog hetzelfde als vroeger. Ma zit aan de tafel te knippen en te plakken, haar kromme vingers houden de schaar raar vast. Ze kijkt op en haar ogen worden ronde knikkers. Ik ga het haar niet moeilijk maken. 'Ik ben het, Ma, Stef!'

'Jongen, daar doe je goed aan!'

Ik schuif bij haar aan tafel en ik kijk mee naar de kaart die ze maakt. Ik heb er zelf ook zo-een. Ze gaat onverstoord door met plakken, haar tong tussen haar lippen.

Ik leg mijn vinger op het velletje met stickers. 'Weet u wel wat u erop plakt?' Ze knikt en haalt dan haar schouders op. 'Prettige Kerstdagen, wie heeft die nou? Het is beter om de mensen te feliciteren met de geboorte van Gods Zoon.' Ze glimlacht om mijn verbazing en wijst op het zwarte schaap en ze zegt. 'Kijk dan, deze plak ik zo graag, vijfde dubbel hé! Zie je hoe mooi hij er bovenop ligt?'

'Maar die witte zijn toch mooier?' probeer ik af te dwingen wat ik niet wil horen.

'Nee, hoor,' zegt ze.

Zit ik te slikken tegen een brok in mijn keel, en geeft zij haar zakdoek, zoals vroeger, uit de mouw van haar vest.

De nacht is haast ten einde

De nacht is haast ten einde,
de morgen niet meer ver.
Bezing nu met verblijden
de heldere morgenster.
Wie schreide in het duister
begroet zijn klare schijn,
als hij met al zijn luister
straalt over angst en pijn.

Zo is ons God verschenen
in onze lange nacht.
Hij die de engelen dienen,
die eeuwen is verwacht,
is als een kind gekomen
en heeft der wereld schuld
nu zelf op zich genomen
en draagt ze met geduld.

Hoevele zwarte nachten
van bitterheid en pijn
en smartelijk verwachten
ons deel nog zullen zijn
op deze donkere aarde,
toch staat in stille pracht
de ster van Gods genade
aan 't einde van de nacht.

God lijkt wel diep verborgen
in onze duisternis,
maar schenkt ons toch een morgen
die vol van luister is.
Hij komt ons toch te stade
ook in het strengst gericht.
Zijn oordeel is genade,
zijn duisternis is licht.

Tekst: Jochen Klepper,
vertaling J.W. Schulte Nordholt.

LICHTSPOOR

Lichtspoor (voorheen 'Licht in de avond') verschijnt zes maal per jaar en is een uitgave van de IZB, vereniging voor zending in Nederland.

Redactie:

ds. J.H. Gijsbertsen (voorzitter)
M. Verkaik (secretariaat)
ds. H.G. de Graaff
ds. J. Westland
K. van Noppen

Redactie-adres:

Breestraat 59-61
3818 BH Amersfoort
Tel. 033-4611949
E-mail: info@izb.nl